

COVID-19 กับการผลักดันวาระด้านสิ่งแวดล้อม

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างทั่วโลก ทั้งระบบเศรษฐกิจที่ถดถอยอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาในรอบหลายทศวรรษ แต่สิ่งหนึ่งที่ดูจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ตรงข้าม นั่นก็คือ “สิ่งแวดล้อม” ที่ธรรมชาติดูเหมือนจะใช้โอกาสที่โลกหยุดชะงักนี้ในการฟื้นฟูตัวเอง การที่นานาชาติมีมาตรการสั่งห้ามการเดินทางและยุติการผลิต รวมทั้งการกักกันไม่ให้ประชาชนนับล้านคนเดินทางออกนอกเมือง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติรอบตัว องค์การบริหารการบินและอวกาศแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (นาซา) ได้เปิดเผยภาพถ่ายทางดาวเทียมที่แสดงให้เห็นถึงมลภาวะทางอากาศในจีนที่ลดลงหลังเกิดวิกฤตแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ รวมถึงสถานีตรวจวัดมลพิษทางอากาศกว่า ๓,๐๐๐ สถานีทั่วยุโรปพบว่า มลพิษทางอากาศเหล่านี้ลดลงเกือบครึ่งในบางพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตเมืองที่การจราจรลดลง นอกจากนี้ ยังมีปรากฏการณ์เต่าทะเลนับแสนตัวที่ขึ้นมาวางไข่บนชายหาด Rushikulya รัฐโอดิชา ประเทศอินเดีย ในช่วงปลายเดือนมีนาคม ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นผลมาจากมาตรการกักกันตัวในช่วงโรคระบาดโควิด ๑๙ ทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวหรือรถยนต์รบกวนการวางไข่ของเต่าทะเล

อย่างไรก็ตาม ปริมาณการปล่อยก๊าซมลพิษที่ลดลงเคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต โดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ เช่น สงครามโลกครั้งที่ ๒ หรือวิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๕๑^๑ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้มีผลดีระยะสั้นเท่านั้น เนื่องจากแต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการเติบโตของเศรษฐกิจโดยไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อเศรษฐกิจกลับฟื้นคืน ปริมาณการปล่อยก๊าซมลพิษก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยในกรณีการลดลงของปริมาณก๊าซมลพิษที่เกิดจากโรคระบาดนั้น ยังต้องคำนึงถึงปริมาณขยะทางการแพทย์ที่มีจำนวนสูงขึ้น รวมถึงขยะพลาสติกที่เกิดจากการสั่งอาหารกลับบ้านตามมาตรการของรัฐที่ห้ามร้านอาหารให้บริการลูกค้านั่งรับประทานในร้าน ซึ่งแน่นอนว่าไม่เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต ซึ่งในช่วงที่การระบาดยังไม่คลี่คลาย นอกจากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแล้ว การวางแผนเพื่อออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่างๆ หลังระยะการฟื้นตัวภายหลังจากโรคระบาดเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เนื่องจากจะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะเป็นตัวชี้ว่าโลกในอนาคตของเราจะเป็นอย่างไร

บทวิเคราะห์

รัฐบาลควรฉกฉวยโอกาสนี้เพื่อกำหนดเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญของนโยบายสาธารณะใหม่ โดยการวางแผนกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการออกมาตรการที่สนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสีเขียว โดยเฉพาะในกิจการพื้นฐานและกิจการที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดปริมาณรถบนท้องถนนและลดปริมาณการใช้น้ำมัน การส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนาด้านพลังงานทางเลือกเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและต่อยอดกิจการอื่น รวมไปถึงการส่งเสริมการลงทุนในกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีการประหยัดพลังงานหรือใช้พลังงานทดแทน นอกจากนี้ การลงทุนสีเขียวอาจเกิดขึ้นได้จากการลงทุนในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอาคารเพื่อลดการใช้พลังงาน การเข้มงวดกับมาตรการคุ้มครองพื้นที่ป่าและสัตว์ป่าเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบอาหารแบบยั่งยืนที่มุ่งเน้นเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้น้อยที่สุด และการให้ความสำคัญกับระบบการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ช่วงเวลานี้ ยังถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่ดีที่ทุกประเทศจะร่วมมือกันออกแบบและพัฒนาระบบการค้าระหว่างประเทศให้มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ผ่านการกำหนดนโยบายการค้าและการจัดทำความตกลงการค้าเสรี โดยกำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการลงทุนในสินค้าและบริการที่อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม รวมถึงการออกมาตรการทางการค้ากับสินค้าและบริการที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น สินค้าที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากในระหว่างการผลิต (carbon-intensive goods)

^๑ วิกฤตสินเชื่อซับไพรม์ (subprime mortgage crisis) หรือวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ ช่วงปี ๒๕๕๐-๒๕๕๑ เกี่ยวกับความคล่องตัวของตลาดสินเชื่อทั่วโลก มีสาเหตุหลักมาจากความซบเซาของตลาดอสังหาริมทรัพย์ในสหรัฐอเมริกา ทำให้สถาบันการเงินได้รับผลกระทบจากการให้กู้ยืมที่มีความเสี่ยงสูง และการผิดนัดชำระหนี้ของสินเชื่อโดยคุณภาพ ทำให้ธุรกิจประสบปัญหา เกิดภาวะล้มละลาย ประกอบกับราคาน้ำมันที่พุ่งสูงขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อการบริโภคและการผลิต รวมถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ที่ลดลงอย่างมาก

สินค้าพลาสติก ขยะ และวัสดุอื่น ๆ รวมทั้งการห้ามซื้อขายสัตว์ป่า เป็นต้น นอกจากนี้ กรณีไฟป่าเอเมซอนที่เกิดขึ้นเมื่อปี ๒๕๖๒ เป็นหลักฐานสำคัญทางนิเวศวิทยาที่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าเพื่อเกษตรเชิงอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ ปาล์มน้ำมัน และการลักลอบตัดไม้ เป็นต้น ซึ่งสหภาพยุโรปถือเป็นกลุ่มประเทศแรก ๆ ที่มีการบังคับใช้มาตรการการค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental-related Trade Measures) กับสินค้าที่นำเข้ามาขายในตลาดสหภาพยุโรปอย่างจริงจัง เช่น การกำหนดมาตรฐานสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco-friendly Products) และการผลักดันมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ผ่านความตกลงการค้าเสรี (FTA) กับนานาประเทศ FTA ที่สหภาพยุโรปได้จัดทำกับเวียดนามได้กล่าวถึงความร่วมมือ ในการส่งเสริมและพัฒนาการค้าและการลงทุนที่สอดคล้องกับมาตรฐานแรงงานและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึง FTA ที่สหภาพยุโรปได้จัดทำกับแคนาดา ที่ให้อำนาจแก่คู่ภาคีในการกำกับดูแลปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม บังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ และห้ามมิให้ละเว้นการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นการค้า เป็นต้น

การที่จะขับเคลื่อนเป้าหมายวาระด้านสิ่งแวดล้อมให้บรรลุผลในระยะยาวได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีมาตรการที่เป็นรูปธรรม เช่น การออกกฎระเบียบโดยคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การกำหนดโทษในกรณีการฝ่าฝืนกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดทำมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับสินค้าและบริการทุกประเทศ เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดแนวทางในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไว้อย่างชัดเจน โดยปรากฏอยู่ใน “ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒” (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ซึ่งแนวทางการพัฒนาที่วันนี้ให้ความสำคัญกับ “อุตสาหกรรมสีเขียว” ที่ครอบคลุมทั้งด้านการผลิต การลงทุน และการสร้างงาน โดยอุตสาหกรรมสีเขียวของไทยภายใต้แนวคิดของกระทรวงอุตสาหกรรมตั้งอยู่บน ๒ หลักการสำคัญ คือ “การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง” (เพื่อให้การประกอบกิจการโรงงานเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม) และ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (ด้วยการประกอบกิจการโรงงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม) นอกจากนี้ นโยบายส่งเสริมการลงทุน ๗ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๔) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ ๒/๒๕๕๗ ได้กำหนดให้กิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีการประหยัดพลังงานหรือใช้พลังงานทดแทน เป็นหนึ่งในกิจการเป้าหมายอีกด้วย

ไม่เพียงแต่รัฐบาลเท่านั้นที่จะช่วยให้การผลักดันวาระด้านสิ่งแวดล้อมบรรลุผลสำเร็จไปได้ด้วยการดำเนินมาตรการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่เราทุกคนต่างมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยทำให้เป้าหมายเหล่านั้นเป็นจริง ด้วยการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิต ตระหนักถึงการรักษาสีเขียวทั้งทางน้ำและอากาศ ลดการใช้พลังงาน และลดการสร้างขยะ รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับลูกหลาน เช่นนี้ จึงจะสามารถเปลี่ยนแนวโน้มของระดับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศได้อย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับการระงับการแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ที่แสดงให้เห็นว่า ไม่เพียงแต่นโยบายและมาตรการของรัฐ และการทำงานอย่างหนักของหน่วยงานด้านสาธารณสุขเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนทุกคนในการกักกันตัว ไม่ออกจากบ้าน เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อและรับเชื้อจากผู้อื่น รวมถึงการดูแลสุขภาพของตนเองและคนรอบข้าง จะเห็นว่า การร่วมมือร่วมใจของเราทุกคน คือ หัวใจสำคัญที่จะช่วยบรรเทาความรุนแรงของการแพร่ระบาดและทำให้ประเทศไทยผ่านพ้นวิกฤตนี้ไปได้ และหวังว่าเมื่อการระบาดของไวรัสโคโรนาสิ้นสุดลง ผู้คนจะยังคงให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม รักสุขภาพ และรักโลก ใช้ชีวิตไปกับธรรมชาติ ไม่ใช่ทำลายธรรมชาติ เพื่อให้ธรรมชาติยังอยู่กับเราและคนรุ่นหลังต่อไป

ชวัลกร ศาสนบัญญัติ
 สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน
 ๘ เมษายน ๒๕๖๓

ที่มา

- <https://www.iisd.org/library/covid-๑๙-environmental-agenda>
- <https://www.bbc.com/thai/international-๕๑๖๙๔๗๒๓>
- <https://thestandard.co/sea-turtle-swim-back-to-lay-eggs-at-india-beach/>
- <https://www.greenpeace.org/thailand/story/๑๑๐๓๕/climate-heating-planet-increase-disease/>
- <https://www.bangkokbiznews.com> (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ “โควิด-19 ลดมลพิษทางอากาศ?” ฉบับวันที่ 6 เมษายน 2563)
- <https://www.brighttv.co.th> (Bright TV “สหประชาชาติชี้ โควิด-19 ระบาด ไม่ใช่เรื่องน่ายินดีสำหรับสิ่งแวดล้อม” วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๓)
- <http://pokpong.org/writing/green-investment/>
- <http://www.oecd.org> (TOWARDS A GREEN INVESTMENT POLICY FRAMEWORK, The Case of Low-Carbon, Climate-Resilient Infrastructure)
- https://www.boi.go.th/index.php?page=policies_for_investment_promotion&language=th
- <https://www.greennetworkthailand.com> (อุตสาหกรรมสีเขียว กับแผนฯ ๑๒)